

Remissyttrande

Handläggare

Fredrik Lindgren
Juridiska enheten
fredrik.t.lindgren@havochvatten.se

Datum 2024-06-19

Dnr HaV 2024-001277

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över SOU 2024:11 Rätt frågor på regeringens bord (KN2024/00075)

Sammanfattning

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) tillstyrker i huvudsak de förslag som lämnas av utredningen i SOU 2024:11. De ändringar av bestämmelser som utredningen föreslår bedöms i huvudsak vara ändamålsenliga för att uppnå syftet med utredningens direktiv. Myndigheten ser också positivt på förslagen utifrån målet att uppnå en effektiv prövning med nödvändiga hänsyn tagna till havsmiljön, inklusive Natura 2000-regelverket samt bibehållet skydd för arter och livsmiljöer.

Med utgångspunkt i myndighetens uppdrag enligt instruktionen har myndigheten följande synpunkter.

Havs- och vattenmyndighetens inställning

Generella synpunkter

HaV:s och Naturvårdsverkets möjlighet att lyfta ärenden till regeringsprövning enligt 21 kap 7 § miljöbalken föreslås att tas bort (förslag/avsnitt 8.2.3). HaV har tidigare lämnat synpunkter kring detta bl.a. i samband med främst tilläggsdirektivet 2023¹ samt angående utredningens kommittédirektiv 2022. HaV anser att möjligheten för myndigheten att begära överlämnande av ett ärende från mark- och miljödomstol till regeringen bör finnas kvar.

Valet av mark- och miljödomstolarna som beredningsmyndighet förefaller logiskt. HaV saknar dock att utredningen inte i tillräcklig utsträckning lyfter fram expertmyndigheters avgörande roll genom möjligheten att yttra sig under processen. Länsstyrelserna och expertmyndigheter har den lokalkännedom och expertkunskap som behövs för de bedömningar som behöver göras under beredningen. Det är avgörande att expertmyndigheterna ges möjlighet att delta genom att mark- och miljödomstolarna inhämtar deras synpunkter.

¹ HaV:s Remissyttrande Tilläggsdirektiv till Regeringsprövningsutredningen M 2022 02 2023-06-22 samt HaV:s tidigare, yttrande den 26 september 2022 om remissvar angående kommittédirektiv till M2022:02.

HaV har i stort inget att erinra mot de argument som framförs om hur domstolsprocesser skulle vara mer effektiva än regeringens handläggning. Det är av vikt att de processuella reglerna tydliggörs exempelvis gällande om huvudförhandling ska utgöra standardförfarande eller inte. HaV ser en risk med ökad arbetsbörda hos flera myndigheter om beredningen hos domstolarna leder till ökat antal huvudförhandlingar där myndigheter behöver delta. HaV ser med fördel att mark- och miljödomstolarna bereder ärendena på samma sätt som länsstyrelserna gjort på uppdrag av regeringen. HaV önskar som huvudregel att beredningen sker genom ett skriftligt förfarande och som huvudregel utan muntlig huvudförhandling. Det sistnämnda sammanfaller med förslag i regeringens proposition om effektiv prövning.²

Detaljerade synpunkter

Av utredningen framgår att regeringen endast ska överpröva ett ärende om det inte går att ordna en tillräckligt kvalificerad överprövning på lägre nivå. Utredningens bedömning är att varken beslut om områdesskydd enligt miljöbalken eller terrängkörningsbeslut utgör sådana beslut som regeringen bör överpröva. Eftersom mark- och miljödomstolarna överprövar andra beslut exempelvis dispenser från områdesskydd, anser utredningen att mark- och miljödomstolarna kan överpröva även beslut om områdesskydd.

HaV menar att det är en godtagbar ordning och kan leda till effektivitetsvinster utan att göra avkall på rättssäkerheten.

HaV noterar att när det gäller tillstånd enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon (LSEZ-tillstånd) kommer dessa inte heller med utredningens förslag kunna överklagas på annat sätt än via rättsprövning eftersom det i förslaget fortfarande är tänkt att regeringen beslutar om tillstånd efter mark- och miljödomstolarnas beredning med förslag till beslut. Det föreslås således ingen ändring jämfört med dagens ordning i det avseendet. HaV anser att regeringen bör vara den som planerar och avgör hur Sverige väljer att använda sin ekonomiska zon. Regeringen är också bäst lämpad att göra de politiska och övriga avvägningar som kan behövas.

6.3.1 Mark- och miljödomstolen ska bereda ansökningar enligt lag om Sveriges ekonomiska zon. Lagändringar införs för att reglera detta.

Utredningen föreslår att tillstånd under LSEZ ska beredas av mark- och miljödomstolarna som efter handläggning ska lämna ett yttrande med förslag till beslut till regeringen. Mark- och miljödomstolarna anses bäst kunna hantera ett ärende snabbt, effektivt och med bibehållet miljöskydd, samt att störst samordningsvinst kan göras med andra tillståndsprövningar. Ansökan föreslås också skickas direkt till aktuell mark- och miljödomstol och inte till regeringen.

HaV ser det som viktigt att dessa prövningar, vilka har blivit frekvent återkommande under senare år och berör stora områden i havet med potentiell påverkan i havsmiljön, får den genomlysta och rättssäkra prövning som behövs. Det är viktigt att skydda havsmiljön och använda resurser i havet på bästa sätt. Samtidigt är HaV mån om att de många, ibland motstående intressen, som

² https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/05/regeringen-andrar-i-miljobalken-for-att-ta-ytterligare-steg-mot-en-modern-effektiv-och-fortutsebar-miljoprovning/?mtm_campaign=Pressmeddelande&mtm_source=Pressmeddelande&mtm_medium=email

finns prövas på ett adekvat och rättssäkert sätt. HaV anser att domstolarna har den kompetens som krävs, samt kan utöka eller under gällande regler dela personal mellan sig vid behov. Mark- och miljödomstolarna kan med fördel ta stöd av expertmyndigheter genom yttranden.

HaV noterar att de nödvändiga lagregler som behövs för att ge mark- och miljödomstolarna möjlighet att arbeta med denna typ av ärenden och beredning finns med i förslaget. Här avses:

- förslaget om tillägg med ett nytt sjunde stycke i 3 kap 1 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar, om att den närmast belägna mark- och miljödomstol är den som ska handlägga ansökan samt,
- ändringsförslaget i 5 e § lag om Sveriges ekonomiska zon, om att mark- och miljödomstol ska handlägga ansökan,

vilka HaV ser som nödvändiga för att införa innan denna typ av handläggning.

Förslaget att mark- och miljödomstolarna ska bereda LSEZ-ansökningar utan att besluta utgör en skillnad gentemot mark- och miljödomstolarnas ansvar som prövningsmyndighet av tillstånd för samma typ av verksamheter enligt 9 och 11 kap miljöbalken. Dock är det, som utredningen lyfter fram, samma mark- och miljödomstol som handlägger och lämnar tillstånd till exportkabeln genom territoriet samt till parker som ligger både inom territorialhav och ekonomisk zon (delen i ekonomisk zon). Detta borde därför, enligt HaV:s bedömning, kunna ge samordningsvinster som leder till en mer sammanhållen och effektiv prövning.

HaV uppmärksammar att det idag inte finns någon särskild tidsgräns för handläggning av tillståndsansökningar hos regeringen. Mark- och miljödomstolens beredning kommer troligen innebära kortare handläggningstider, även om tidsgränser saknas formellt även för mark- och miljödomstolarnas handläggning. Inom RED III och uppdateringen av förnybarhetsdirektivet inklusive den nu gällande kopplade nödförordningen finns krav på tidsgränser som räknas från ansökan till myndighetsbeslut, gällande projekt för framställning av energi från förnybara energikällor. Domstolar omfattas dock inte av förnybarhetsdirektivets (nödförordningens) tidsgränser, som siktar in sig på myndighetsbeslut och exkluderar domstolshandläggning. Det saknas dock i utredningens förslag ett ställningstagande kring inom vilken tid regeringen behöver fatta beslut, efter det att mark- och miljödomstolen avlämnat sitt yttrande med förslag till beslut.

Tidsmässigt skulle troligen en av vinsterna med att låta mark- och miljödomstolarna sköta beredningen ligga i att beredningen påbörjas så snart ärendet kommer in till domstolen från sökanden. Detta särskilt som regeringsprövningsutredningen föreslår att ansökan ska skickas in direkt till mark- och miljödomstol istället för att först gå via regeringen och fördelas ut.

Att den mark- och miljödomstol vars domsaga som ligger närmast den del av Sveriges ekonomiska zon (SEZ) där tillstånd söks ska bereda ansökan medför enligt HaV inga särskilda fördelar. Domstolen har troligen inte någon särskild kunskap eller lokalkännedom om SEZ såsom utredningen menar. SEZ ligger långt ut i havet utanför Sveriges nationella territorialgränser och domstolen har sannolikt ingen eller liten erfarenhet av andra ärenden i just den delen av zonen. Kunskapen som efterfrågas i denna del, lokal och regional kunskap, finns istället hos länsstyrelsen. Kunskapen kan med fördel inhämtas via yttranden. Således skulle man kunna

tänka sig ett alternativ där istället specialdomstolar inrättas inom en eller ett par mark- och miljödomstolar som med fördel skulle kunna bereda dessa ärenden.

HaV delar i stort utredningens bedömningar att mark- och miljödomstolarna bäst kan bidra med en säkerställd rättssäkerhet. Domstolarna är neutrala på så sätt att de inte riskerar ha andra uppdrag inom miljöskydd, områdesskydd, riksintressen etc. på samma sätt som övriga potentiellt för uppdraget aktuella myndigheter kan ha.

6.3.2 Prövningsordning för N2000-tillstånd. Mark- och miljödomstolarna föreslås pröva N2000-tillståndet för verksamheter då ett LSEZ-tillstånd handläggs vid samma mark- och miljödomstol (7:29b MB)

Utredningen föreslår att den mark- och miljödomstol som prövar ett vindkraftsärende även ska pröva Natura 2000-tillstånd om sådant behövs, för samma verksamhet, istället för länsstyrelsen. Länsstyrelsen ska dock få yttra sig.

HaV instämmer i att mark- och miljödomstolen är en lämplig tillståndsmyndighet och det vore fördelaktigt ur samordnings- och effektivitetssynpunkt att den mark- och miljödomstol som handlägger ett LSEZ-ärende även prövar Natura 2000-ansökan för samma projekt. HaV förutsätter att en samordning av olika sammankopplade ärenden sker på domstolen. Relaterade ärenden, i synnerhet LSEZ-ärendet och Natura 2000-ansökan, behöver beredas i en sammanhållen process. Regeringen behöver, för att undvika motstridiga villkor, exempelvis olika tidsrestriktioner i de olika tillstånden, vid slutlig prövning av LSEZ-tillståndet beakta de villkor som ställts i Natura 2000-tillståndet från mark- och miljödomstolen. Sker samordningen på ett bra sätt säkerställs att en samlad, fullständig och slutlig bedömning kan göras på ett planerat sätt samt att motstridiga villkor undviks.

Därutöver sker samordning med de tillstånd som eventuellt krävs för anslutningen genom territorialhavet eftersom både tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken samt eventuellt Natura 2000-tillstånd i sådana fall prövas hos mark- och miljödomstolen. På så sätt sker en så långt möjligt samlad bedömning och prövning, vilket är positivt, då rättssäkerhet och hänsyn till havsmiljö samtidigt bibehålls.

6.3.3 Ytterligare samordning för snabbare och mer effektiva processer.

En mark- och miljödomstol som bereder LSEZ-tillståndet för en park i SEZ ska även kunna ta till sig och pröva övriga tillstånd inom territorialhavet, som rör samma verksamhet och sökanden. Tillägg i 21 kap. 3 a och 3 b §§ MB föreslås. Förslaget innebär att alla tillståndsärenden för verksamheter eller åtgärder i svenskt territorium som är kopplade till en anläggning i SEZ, till exempel tillstånd för vattenverksamhet, Natura 2000-tillstånd, tillstånd för sjökablar och dispenser med påverkan på natur- och kulturvärden, undersökningstillstånd enligt lag (1966:314) om kontinentalsockeln, KSL, kan samlas vid en och samma domstol och där samordnas. Det ger även verksamhetsutövarna mer eller mindre en och samma kontaktpunkt att förhålla sig till i de ärenden som hör ihop.

HaV instämmer i förslagen som bedöms rimliga utifrån att man vill samla och effektivisera tillståndprocesserna.

Särskilt om undersökningstillstånd (KSL-tillstånd)

Det är inte helt tydligt i utredningen om man menar att KSL-tillstånd också ska kunna samordnas på ovan beskrivet sätt. HaV vill framföra att undersökningstillstånd inte sällan prövas långt innan bolagen tar fram själva ansökan om tillstånd enligt exempelvis LSEZ. Det kan vara så att bolagen behöver undersöka förhållandena i god tid innan för att avgöra områdets lämplighet och förutsättningar, men att det sedan behövs ytterligare undersökningar inför detaljprojekteringen. HaV menar att undersökningstillstånden lämpligen bör ligga kvar Sveriges Geologiska undersökning (SGU). Där finns expertkompetens vad gäller olika undersökningsmetoder och erfarenhet av hur och vilka villkor som bör beslutas. SGU är också den myndighet som samlar in och lagrar geologisk information om kontinentalsockeln. Därtill handlägger SGU andra undersökningstillstånd som inte har koppling till vindkraft eller tillstånd enligt LSEZ. Det vore att föredra om samtliga undersökningstillstånd av kontinentalsockeln är samlade hos en myndighet. Mark- och miljödomstolen bedöms därför vara ett sämre alternativ än SGU för just KSL-tillstånd. Mark- och miljödomstolen skulle dock kunna utgöra kontaktpunkt och samordna processen, men lämna över till SGU att bereda och pröva själva tillståndet enligt dagens ordning.

6.3.4 Tidpunkten för avvägning mot försvarsintressen

Utredningen konstaterar att för att regeringen ska kunna göra politiska avvägningar hur tungt försvarsintresset ska få väga behöver ärendet först beredas. Finner domstolen tidigt att försvarsintresset utgör hinder för tillståndet kan domstolens yttrande många gånger begränsas till ett konstaterande av just det.

Förslaget borde enligt HaV leda till en effektiviseringsvinst och undvika onödig beredning och handläggning hos myndigheter.

6.3.5 Bestämmelser för handläggningen i mark- och miljödomstol införs

En ny bestämmelse om mark- och miljödomstolens handläggning införs i 6 b § lagen om Sveriges ekonomiska zon. Eftersom mål om handläggning av ansökningar om tillstånd enligt LSEZ inte kommer utgöra ansökningsmål, jfr 21:1 1a MB, blir bestämmelserna i 22 kap. MB inte direkt tillämpliga. Därmed behöver vissa regler anges särskilt för att bli tillämpliga. Mark- och miljödomstolen ska kunna förelägga om komplettering av ansökan enligt 22:2 MB och då på sökandens bekostnad enligt 22:2 a§ MB. Mark- och miljödomstolen ges dock inte möjlighet att avvisa ärendet. Det ska regeringen göra efter förslag från mark- och miljödomstolen. Reglerna om kungörelse tillämpas så att mark- och miljödomstolen kungör när de bedömer att ärendet kan tas upp till prövning.

HaV ser förslagen som lämpliga och i delar nödvändiga utifrån de ändringar som föreslås. HaV ser att en regel som beskriver mark- och miljödomstolens handläggning behövs, likt utredningen föreslår. Att sådan läggs direkt i LSEZ är en god ordning, då det också klagör att ansökan ska lämnas till just mark- och miljödomstolen direkt, vilket HaV tror i sig kommer leda till effektivitetsvinster.

HaV håller med om att denna typ av tillståndsansökningar som är för handen enligt LSEZ, inte ska omfattas av 21 kap. 1 a § (ansökningsmål) och delar utredningens slutsats i den delen.

Ärendena kommer i övrigt behandlas som mål i mark- och miljödomstolen, vilket är en god ordning.

Utredningen konstaterar vidare att det saknas regler om vad ansökan enl. 5 § LSEZ ska innehålla. Utredningen föreslår ingen sådan regel, då det ligger utanför utredningens direktiv.

HaV ser att det är möjligt att genom skriftväxling och yttranden från relevanta expertmyndigheter hantera vad ansökan ska innehålla. Eftersom det vid regeringsprövning om tillstånd i ekonomisk zon kan behövas tas politiska och internationella hänsyn samt försvarshänsyn, är det svårt att ställa upp en uttömmande generell lista på vad ansökan ska innehålla. HaV ger idag viss vägledning på sin hemsida om vad myndigheten, inom myndighetens ansvarsområden, anser behövs för att en ansökan om havsbaserad vindkraft enligt 5 § LSEZ alternativt 9 och 11 kap. MB ska kunna prövas.

22 kap. MB tillämpas gällande vilka myndigheter som får kungörelsen, domstolens utredning samt huvudförhandling mm.

Reglerna om att huvudförhandling ska hållas om inte uppenbart onödigt enligt 22:16 MB inkluderas. Utredningen bedömer att det ska, likt idag vid regeringens och länsstyrelsernas handläggning, vara möjligt att som huvudregel avgöra ärendet på handlingarna.

Som nämns ovan ser HaV att ärendena som huvudregel bör avgöras utan huvudförhandling. HaV vill lyfta fram att det är viktigt att de processuella reglerna är tydliga för att undvika risk för merarbete för expertmyndigheter och andra inblandade. HaV noterar att det här finns koppling till miljöprövningsutredningens förslag.

6.3.6 Möjlighet att ta ut avgift för prövning införs för ansökan under LSEZ

Bemyndigande för regering eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om avgifter för prövning och tillsyn enligt LSEZ eller föreskrifter som meddelats enligt den lagen. En ny bestämmelse om bemyndigande för avgift för prövning och tillsyn införs i 19 § lagen om Sveriges ekonomiska zon. Havs- och vattenmyndigheten har inget att invända mot detta förslag och ser det som ett bra tillägg.

HaV anser att lagstiftaren även borde överväga att tydliggöra möjligheten för staten att ta ut en avgift för användning av havsområdet.

8.2.3 Naturvårdsverkets, Havs- och vattenmyndighetens samt kommunernas möjlighet att enligt 21:7 andra st. MB lyfta ett ärende från mark- och miljödomstolen till regeringen föreslås tas bort.

Enl. 21 kap. 7 § MB ska regeringen pröva de mål som NV eller HaV finner rör även ett annat allmänt intresse av synnerligt vikt än de miljöintressen miljöbalken syftar till att främja. Av hänsyn till domstolarnas självständighet föreslår utredningen att förvaltningsmyndigheternas möjlighet att initiera en regeringsprövning tas bort.

HaV har hittills inte använt denna möjlighet men det faktum att bestämmelsen inte använts betyder varken att det skulle bli mer effektivt att inte ha den kvar eller att den inte kan komma att

behövas i framtiden, särskilt i takt med ett ökat tryck på etableringar i havsmiljö och därmed en potentiell ökning av intressekonflikter kring användning av havs- och vattenområden. HaV ser att utredningen inte tillräckligt väl utrett vilka intressen som skulle kunna aktualiseras och vad lagstiftaren tänkt sig vid införandet av regeln. Havsförvaltningen har förändrats och utökats, bland annat baserat på EU-rätten sedan bestämmelsen infördes.

Hänvisningen till att myndigheterna i enlighet med sina instruktioner ska fortsätta ta en aktiv roll i prövningar som gäller frågor som är principiellt viktiga för miljön, ersätter inte de möjligheter som föreslås tas bort. Nämnade anledningar i samband med att antalet prövningar där just denna bestämmelse kan bli viktig ökar, talar för att den bör finnas kvar. HaV håller inte med om att det, som anges i utredningens skäl, skulle inskränka domstolars självständighet att en statlig myndighet med hänsyn till allmänna intressen av synnerlig vikt kan initiera en regeringsprövning.

8.2.4 Bedömning att regeringen ska inte själv kunna initiera ett överlämnande av ett mål från mark- och miljödomstol till regeringen. Såldes föreslås ingen regel för detta.

Frågan kopplar delvis till avsnittet om 17:3 MB (se 9.2.1) nedan och regeringens möjlighet att förbehålla sig prövningen av tillåtligheten, som där begränsas till att förbehåll ska meddelas innan dom i första instans. Detta öppnar för att regeringen fortsatt ska kunna förbehålla sig prövningen av tillåtligheten i vissa fall. Dock ska det ske förutsägbart och tidigare i processen. HaV håller med om denna bedömning.

8.2.6 Regeringen ska inte pröva frågor om rättegångskostnader och andra ersättningar eller komensationer.

Förslaget är att regler införs om att mark- och miljödomstolen prövar ersättningsfrågor även i mål som ska överföras till regeringen.

HaV anser att detta är en god ordning.

8.2.7 Regeringens beslut i ett överlämnat ärende ska få rättskraft.

Det föreslås framgå av MB att regeringens beslut gäller mot alla på samma sätt som om en domstol avgjort tillståndsmålet. Förslaget anger att det ska göras hänvisningar i 9 kap. 8 §, 11 kap. 9b § och 16 kap. 1 § MB om vilka prövningsmyndigheter som prövar ansökningar om tillstånd till miljöfarlig verksamhet respektive vattenverksamhet till den föreslagna bestämmelsen i 18 kap. 3 § MB om regeringens prövning.

HaV ser detta förtydligande som nödvändigt om 18 kap. 3 MB ändras så som föreslagits.

9.2.1 Regeringen ska endast få förbehålla sig prövningen av tillåtlighet i första instans

Förslaget innebär att regeringen så snart som möjligt, senast innan dom eller beslut om tillåtlighet meddelas i första instans, ska förbehålla sig rätten enl. 17 kap. 3 § MB att ta till sig ett mål för prövning av tillåtligheten.

HaV håller med om att det är en god ordning att regeringens möjlighet att förbehålla sig prövning inte sker sent i en process och har därför inget att erinra mot förslaget.

10 Utredningens uppdrag om att utreda möjligheter till införande av undantag från MKB-direktivet

Utredningen föreslår att det i MB införs en ny prövningsordning som ger förutsättningar för en snabb och effektiv tillståndsprövning utifrån de situationer som kan föranleda ett undantag. Regeringen får vid ansökan enl. 9, 11 eller 17 kap. MB, dock inte för ärenden enligt LSEZ, efter en särskild ansökan, undanta verksamheten eller åtgärden från kravet på en specifik miljöbedömning enl. 6 kap. MB.

Möjligheten begränsas av art. 1.3 och 2.4 i MKB-direktivet, (2011/92/EU). Ansökan om undantag inges enligt förslaget till länsstyrelsen som med eget yttrande överlämnar ansökan till regeringen. Om verksamheten eller åtgärden kan antas påverka miljön i ett Natura 2000-område ska ansökan innehålla de underlag som normalt krävs för Natura 2000-prövning.

Angående utredningens förslag om undantag enligt artikel 1.3 i MKB-direktivet

Förslaget innebär i denna del att det ges en möjlighet till undantag från att genomföra en specifik miljöbedömning för en verksamhet eller åtgärd som avser försvaret eller beredskapen vid civila olyckor och kriser. HaV har inte någon erinran mot utredningens förslag kring denna del. HaV ser det som lämpligt att regeringen beslutar om dessa ansökningar om undantag.

HaV bedömer att ett undantag från kravet på specifik miljöbedömning kan förkorta processen något men att det i vissa fall inte skulle leda till några större förändringar vad gäller tidsåtgång. Verksamhetsutövaren behöver, även med ett mer begränsat underlag, ansöka om tillstånd för verksamheten. Vid en sådan tillståndsprövning behöver den beslutande myndigheten underlag för att bedöma om de miljökrav som gäller för verksamheten kan uppfyllas. Utredningen anger också att *"tillståndsprövningen kommer avse samma materiella krav som gäller i den ordinarie prövningen"*. HaV bedömer därmed att det trots undantaget kommer ställas krav på underlag från verksamhetsutövarna som åtminstone i vissa delar kan omfatta samma delar som skulle ingått i en specifik miljöbedömning.

Havs- och vattenmyndigheten ser det som relevant att myndigheter ges möjlighet till insyn i vilka ärenden det beslutats om undantag och bedömer det som lämpligt att ett exemplar av ansökan ska tillsändas bland annat HaV.

Angående utredningens förslag om undantag enligt artikel 2.4 i MKB-direktivet

Utredningen föreslår att regeringen även får besluta om undantag från 6 kap. 20 § första stycket MB om en tillämpning av dessa bestämmelser skulle få en betydande negativ inverkan på syftet med verksamheten och verksamheten eller åtgärden bedöms tillgodose ett allmänt intresse av synnerlig vikt.

Syftet med de föreslagna bestämmelserna är att skapa en särskild process, ett "snabbspår", för sådana tidskritiska verksamheter eller åtgärder där det finns behov av en särskilt snabb prövning och där undantag enligt artikel 2.4 i MKB-direktivet är motiverat. Undantaget avser enbart kravet på undersökningssamråd och specifik miljöbedömning, samma som undantag enligt 1.3 i MKN-direktivet.

Det framgår vidare av utredningen att underlag kring miljöeffekter till den efterföljande prövningen fortsatt måste tas fram men att omfattningen av underlag kan variera från fall till fall. Utredningen bedömer även att ett undantag kommer aktualiseras i relativt få fall. Anledningen till detta är bland annat att en förutsättning för undantag är att kravet på en specifik miljöbedömning måste innebära en *betydande* negativ inverkan på syftet med verksamheten eller åtgärden. HaV har svårt att finna uppenbara exempelfall där rekvisiten för undantag skulle uppfyllas. HaV instämmer därmed med utredningen om att undantag enligt förslaget endast skulle aktualiseras i få fall.

Utredningen bedömer att undantag kan vara mindre lämpligt att ge för verksamheter eller åtgärder där miljökonsekvenserna är svåra att överblicka t.ex. där det finns höga naturvärden. Havs- och vattenmyndigheten instämmer i denna bedömning.

På samma sätt som för undantag enligt 1.3 ska den efterföljande tillståndsprövningen avse samma materiella krav som gäller i den ordinarie prövningen. Utredningens förslag innebär att en "annan form av miljöbedömning" alltid görs. Verksamhetsutövaren måste ta fram det underlag som behövs för att bedöma om de miljökrav som gäller för verksamheten kan uppfyllas.

HaV bedömer att det finns överlapp mellan detta underlag och det som behöver ingå i en specifik miljöbedömning. Myndigheten bedömer att det inte är säkert att det i realiteten kommer ställas betydande lägre krav på underlag och därmed utgöra en avsevärt snabbare process än den som råder idag. Den största skillnaden torde istället vara att undantaget medför att något undersökningssamråd inte behöver genomföras, vilket är tidsbesparande. Dock behöver istället tid läggas på att ta fram och lämna in en ansökan om undantag till först länsstyrelsen som sedan med eget yttrande överlämnar ansökan till regeringen. Länsstyrelsen har möjlighet att begära in kompletteringar av ansökan om undantag, vilket i sig kan dra ut på tiden. Därefter måste verksamhetsutövaren avvakta beslut om undantag från regeringen.

Enligt HaV är det inte uppenbart att detta alternativ skulle utgöra ett så kallat snabbspår jämfört med nuvarande ordning. Undantag ska endast lämnas restriktivt. Myndigheten är således tveksam till att de förändringar i miljöbalken som föreslås medför någon större förändring mer än för några enstaka fall. Det kan dock inte uteslutas att det kan förekomma situationer som handlar om särskilt tidskritiska verksamheter, där ett undantag skulle kunna behövas. HaV kan därför se att ett behov av införandet av en möjlighet till undantag finns. Myndigheten anser dock att undantag enligt artikel 2.4 i MKB-direktivet inte ska kunna göras generellt för vissa typer av ärenden, utan behöver utformas som en möjlighet för enskilda fall och endast om det från verksamhetsutövarens sida kan visas att tillämpningen av MKB-direktivet skulle få en betydande negativ inverkan på projektets syfte.

Förslaget innebär att frågan om undantag prövas i en separat ordning som föregår, och därmed särskiljs från, prövningen av om en verksamhet eller åtgärd får komma till stånd. HaV ser det som lämpligt att prövning av undantag sker i separat ordning.

HaV noterar att förslaget om undantag enbart gäller verksamheter prövas för ett tillstånd som avses i 9 eller 11 kap MB och som omfattas av kravet på specifik miljöbedömning. Således tolkar HaV utredningens förslag som att undantag inte är någon möjlighet för verksamheter som prövas

enligt annan lagstiftning exempelvis enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon eller lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.

Kommentarer om havsplaner i avsnittet om prövningar under lag om Sveriges ekonomiska zon

På sid. 216 anges att "ett syfte med planerna är att snabba på utbyggnaden av vindkraft". HaV vill uppmärksamma att något sådant syfte inte finns i regelverket som styr havsplaneringen, utan detta syfte återfinns i ett regeringsuppdrag om att uppdatera havsplanerna med fler energiområden (2022-2024). Det finns inget grundläggande syfte om just detta, som det kan uppfattas av utredningens formuleringar i detta avsnitt.

HaV vill även uppmärksamma att havsplanerna omfattar *hela* Sveriges ekonomiska zon.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektör Anna Ledin efter föredragning av verksjuristen Fredrik T Lindgren. I den slutliga handläggningen av ärendet har även avdelningscheferna Eva-Britt Eklöf Petrusson, Johan Kling och Mats Svensson samt enhetscheferna Karin Wall och Johan Stål deltagit.

Anna Ledin

Fredrik T Lindgren